

V. I. Krylenko

Doctor of Economics, professor,
first Vice-Rector,

Nicholas National University. V A Sukhomlynsky

FINANCIAL ASPECTS OF REGULATORY POLICIES AGRICULTURAL SECTOR IN THE CONTEXT OF ECONOMIC SECURIT

Abstract. The article features a study forming a rational regulatory policy of the agricultural sector in the context of economic security of the algorithm of forming a rational system of state regulation of agrarian sphere of economy, which allows you to link all stages and phases of analysis, forecasting, choice of regulatory measures as well as financial support for development the agricultural sector in a single system.

Keywords: financial support for the agricultural sector, rational regulatory policy, public regulation, economic security, financial aspects of regulatory policy.

Є. Ю. Пархоменко

аспірант,

Національна академія
статистики, обліку та аудиту

ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА В АУДИТОРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. В статті досліджуються питання, пов'язанні з визначенням параметрів професійної етики при здійсненні аудиторської діяльності. Доведено, що професійна етика відіграє значну роль у здійсненні аудиту, адже від його якості, залежить достовірність оцінки діяльності компанії-замовника. Також, важливим є дотримання стандартів професійної етики, з метою попередження викривлення інформації, яка є основою для прийняття рішень щодо можливого інвестування або кредитування компанії-замовника аудиторських послуг. Проаналізовано коло суб'єктів та їх інтереси під час здійснення аудиту. Обґрунтовано, що досить часто данні інтереси можуть бути протилежними. Розглянуто основні принципи професійної етики при наданні аудиторських послуг. Досліджено особливості здійснення даної діяльності у вітчизняній практиці, визначено основні фактори, що впливають на формування професійної етики.

Ключові слова: етика, професійна етика, принципи професійної етики, аудиторська діяльність, етика аудиту, Кодекс професійної етики аудиторів.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Аудиторська діяльність в Україні, як і будь-яка інша сфера економічної діяльності,

пройшла досить значний і часто, неоднозначний у результатах етап розвитку. Значні проблеми накопичились у даному напрямку в аспектах підтримання високої якості надання послуг аудиту, а також, забезпечення довіри до самих аудиторів, з боку користувачів аудиторських послуг. З іншого боку, самі замовники аудиторських послуг, перебуваючи у залежності від результатів проведення аудиторської перевірки, інколи намагаються впливати на її підсумкові оцінки. Непоодинокими є випадки мотивування, в тому числі фінансового, аудиторів до наведення результатів перевірки, що в цілому відповідали б інтересам компанії-замовника аудиторських послуг. Не рідкісними були і випадки, коли самі аудитори наводили данні фінансової звітності та бухгалтерського обліку, які в цілому влаштовували б замовника аудиторських послуг, таким чином, не лише порушуючи етику проведення аудиторських перевірок, але й підриваючи довіру до аудиту, як об'єктивного механізму оцінки підприємницької діяльності.

Слід відмітити, що наявність етичної дилеми між замовником аудиторських послуг та самим аудитором, притаманна не лише нашій країні. Існує досить багато прикладів коли після закриття компанії, було виявлено фальсифіковану звітність, до результатів якої, в тому числі, були причетними аудиторські компанії. Саме наявність значних протиріч проблематики взаємодії замовників аудиторських послуг та самих аудиторів, визначають актуальність, та необхідність дослідження даної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання етики проведення аудиторських перевірок та самих аудиторів, досліджували такі науковці: Бутинець Ф. Ф., Гончарук Я. А., Зубілевич С. Я., Петрик О. А., Редька О. Ю., Рудницький В. С., Л. І. Савченко, В. В. Сопко. Незважаючи на те, що науковці розглядають окремі напрями забезпечення етики аудиторських перевірок, велика кількість питань все ще залишаються недостатньо вивченими. Серед таких питань, насамперед є проблема відновлення довіри до аудиту та суб'єктів проведення аудиторських перевірок, запобігання фальсифікації даних, отриманих під час проведення аудиторських перевірок, перешкоджання впливу компаній-замовників аудиторських послуг, на кінцеві результати перевірки.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є дослідити основні недоліки існуючої системи принципів професійної етики аудиторських перевірок та запропонувати шляхи покращення процесів в даній сфері, на сучасному етапі розвитку нашої країни.

Викладення основного матеріалу. Сучасні процеси формування ринку надання аудиторських послуг, обумовлюють необхідність дослідження базових морально-етичних принципів даної професії, що пов'язано зі значними порушення принципів професійної етики аудиту.

В цілому, розглядаючи сутність професійної етики, слід відмітити, що як і етика у широкому сенсі, вона виробляється і формується поступово. В процесі історичної еволюції змінюються та вдосконалюються підходи, моральні та етичні принципи певної професії, а тому, можна констатувати, що професійна етика еволюціонує.

Існують різні визначення поняття «професійна етика». Так на думку Бралатана В. П., Гуцаленко Л. В. та Здирко Н. Г. «професійна етика» – це система конкретизованих моральних норм і принципів з врахуванням особливостей тієї чи іншої професійної діяльності людей [1, с.13].

Більш розширення професійну етику трактує Чижевська Л.В., розуміючи під даним поняттям кодекс поведінки, що визначає конкретний тип моральних взаємовідносин між людьми, які вважаються оптимальними, з точки зору виконання ними своєї професійної діяльності [2, с. 400].

Проте найбільш детально дане поняття розглядає Р. Г. Апресян, який наводить декілька визначень даного поняття:

- професійна етика, як система моральних норм професійної діяльності або ж Кодекс;
- спеціальна рефлексія відносно принципів або нормованих засад професійної діяльності;
- експертне супроводження нормативної творчості та нормативної практики в сфері професій;
- специфічна рефлексія відносно інститутів, яка виникає з метою забезпечення дієвості професійних моральних кодексів та процедур, через які дані інститути виконують власну задачу [3, с. 174].

Незважаючи на дещо різні підходи до визначення поняття «професійна етика» єдиним для всіх авторів є її незмінний зв'язок з професійною мораллю. При цьому, слід враховувати, що кожна професія має свої специфічні особливості, а професійна етика лише визначає певну сукупність її рис. Крім того, кожна професія має також власну мораль, тому можна констатувати, що професія формує у людини не лише професійні навички, але й відношення до змістовної складової власної професійної діяльності. Що ж до професійної етики аудитора, то на її основі виробляються загальні принципи, які в кінцевому підсумку, стають базисом для формування моралі в сфері надання аудиторських послуг.

Професійна етика має бути основою для регулювання аудиторської діяльності, а також дій окремих аудиторів, які не врегульовані у законодавстві. Поряд з тим, держава повинна здійснювати контроль за тим, як аудитори дотримуються норм професійної етики. Найбільш дієвим механізмом даного контролю є закріплення основних норм щодо дотримання професійної етики у вигляді положень нормативно-правових та законодавчих актів. Так в Україні діяльність аудиторських компаній регламентується законом «Про аудиторську діяльність», де, в тому числі, передбачається цивільно-правова відповідальність аудиторів та аудиторських фірм. Так, у ст. 21 даного закону передбачається, що аудитор (аудиторська компанія) несе майнову та іншу цивільно-правову відповідальність у разі неналежного виконання взятих на себе зобов'язань. При цьому, розмір майнової відповідальності компаній, що здійснюють аудит (аудиторів) повинна бути не більше ніж розмір збитків компанії-замовника аудиту, які він поніс від дій/бездіяльності аудиторів [4, с. 133].

Професійна етика аудиторів має досить щільний зв'язок з якістю надання аудиторських послуг та професійним рівнем самих аудиторів.

Якість проведення аудиторських перевірок проявляється у тому, наскільки кінцеві результати перевірки є об'єктивними та в цілому відповідають реальному становищу підприємства, чи організації, що була об'єктом дослідження. При підготовці кінцевих результатів проведення аудиторської перевірки, виникає ряд дилем, які насамперед стосуються інтересів суб'єктів, що у кінцевому підсумку будуть користуватись даними звіту. До користувачів висновків аудиторів можуть належати: власники, державні органи влади, кредитори підприємства, де проводився аудит, його акціонери, чи інвестори, тощо. Основною проблемою є те, що при отриманні звітності, інтереси даних суб'єктів досить часто не співпадають, а отже виникають протиріччя. Такі невідповідності характерні для випадків коли реальний стан підприємства, що аналізується не відповідає певним, наперед визначеним параметрам (наприклад, економічної ефективності при реалізації інвестиційних проектів). Тоді власник, намагаючись покращити якість показників, прагне вплинути на кінцеві результати аудиторського звіту. В той же час, для інших суб'єктів, які користуються даними звітів аудиторських перевірок, принципово важливим є саме достовірність отриманої звітної інформації, не залежно від того, якою вона є – позитивною чи негативною.

Таблиця 1

Мета та інтереси суб'єктів використання даних аудиторських перевірок

Суб'єкти, що використовують аудиторську інформацію	Мета здійснення аудиторської перевірки для кожного з суб'єктів
Власники	– Об'єктивні показники платоспроможності підприємства; – Можливості розширення, чи залучення фінансування, у випадку позитивного аудиторського висновку
Акціонери	– Об'єктивні показники платоспроможності підприємства; – Можливості для оперативного реагування, у випадку погіршення фінансового становища підприємства; – Ймовірність виплати/невиплати дивідендів
Кредитори та інвестори	– Об'єктивні показники платоспроможності підприємства; – Можливості оцінки доцільності вкладення / продовження вкладення; – Оцінка можливостей оцінки ризиків повернення коштів по проектам, що були профінансовані попередньо
Інші зовнішні та внутрішні суєти, в т.ч. ЗМІ	– Об'єктивні показники платоспроможності підприємства; – Достовірна інформація щодо подальшого розвитку підприємства
Державні органи влади	– Об'єктивні показники платоспроможності підприємства; – Оцінка можливостей сплати підприємством податків та зборів

Для вітчизняної практики, характерними є випадки, коли самі власники підприємств прагнуть залучити додаткові фінансові ресурси на фінансовому ринку або підвищити довіри, замовляють аудиторські перевірки, при цьому, єдиною вимогою є не отримання об'єктивного висновку, а позитивного результату від перевірки. У випадку, якщо власник отримує результати, які в цілому не відповідають його інтересам, він може відмовитись від них та від оплати за здійсненню послугу проведення аудиту. Враховуючи конкуренцію на ринку аудиторських послуг, деякі аудитори погоджуються фальсифікувати результати звітності, при цьому, не лише порушуючи професійну етику, але й викривлюючи інформацію для інших потенційних користувачів аудиторського звіту.

Попри в цілому очевидну суперечливість інтересів різних сторін, що приймають участь і використовують результати аудиторських перевірок, їх інтереси також щільно переплітаються. Зв'язок між аудитором та замовником аудиторських послуг насамперед обумовлений фінансовими інтересами та прагненням замовника одержати позитивні висновки за результатами перевірки. З іншого боку, існує взаємозв'язок і між аудитором та іншими суб'єктами, що використовують результати аудиторського звіту, в тому числі, і як обґрунтування для подальшого кредитування або інших видів вкладення коштів в підприємство, що пройшло перевірку. В даному випадку, аудитор несе морально-етичну відповідальність перед потенційними інвесторами, які використовуючи певні результати аудиторського звіту, приймають рішення щодо вкладення, чи не вкладення коштів, а отже, можуть понести втрати або навпаки, одержати додатковий дохід.

В Україні, суттєвою проблемою є визначення та контроль професійності аудиторів та контролю якості їх послуг. Особливо дана проблема стосується приватних аудиторів, а загострюється вона із зростанням їх кількості. Якщо кількість приватних аудиторів перевищує 50% і у випадку неможливості контролю якості перевірок, що ними здійснюється, можуть виникнути суттєві ускладнення в достовірності переважної більшості інформації про аудиторські перевірки. При цьому, незважаючи на стрімкий розвиток сфери послуг надання аудиторських послуг, самі споживачі таких послуг, досить часто, не пред'являють жорстких вимог до якості аудиту.

Також характерною особливістю вітчизняного ринку аудиторських послуг є відсутності проведення обов'язкового аудиту для непублічних компаній (крім компаній фінансового сектора), незважаючи на їх оборот. Це призвело до ситуації, коли на ринку аудиторських послуг, за невеликої кількості споживачів даних послуг, існує велика кількість компаній, що їх надає. Така особливість вітчизняного ринку аудиторських послуг призвела до великої кількості негативних явищ, зокрема таких як: демпінгування цін на послуги аудиторів, часткова, або навіть повна втрата об'єктивності при проведенні аудиторських перевірок, орієнтування більше не на

достовірність подання інформації в звітах, а на позицію замовника аудиторської послуги, тощо. В результаті, в переважній більшості, висновки аудиторських перевірок не сприймаються, як незалежні та об'єктивні.

Ще одним ускладненням в сфері дотримання об'єктивності та якості надання аудиторських послуг є формування стандартів проведення перевірок самими аудиторами. Проблематика дотримання відповідного рівня проведення аудиту характерна і для зарубіжних країн, поряд з тим, існуючі в Україні вимоги, визначені Аудиторської палатою України, досить часто не можуть бути реалізовані на практиці. Особливо це стосується аудиторських перевірок в сфері корпоративної звітності та відповідності міжнародним стандартам ведення фінансової звітності. Це пов'язано з тим, що в Україні, в силу недостатнього економічного розвитку, абсолютна більшість підприємств за міжнародними стандартами є або малими, або в кращому випадку середніми, що не дозволяє в повній мірі використовувати міжнародні стандарти здійснення аудиту. Крім того, при оцінці компаній за міжнародними стандартами значну роль відіграє їх показники участі на міжнародних ринках капіталу, що є в цілому неприйнятним для вітчизняних компаній.

Враховуючи притаманні вітчизняному ринку аудиторських послуг недоліки, можна виділити основні обставини, які спроможні завдати найбільшої шкоди проведенню незалежних аудиторських перевірок, а також ставлять під сумнів фактичну незалежність самих аудиторів:

- пряма фінансова участь аудитора у справах замовника аудиторської послуги;
- непряма фінансова участь у справах замовника аудиторської послуги (через співробітників, службовців, дочірні підприємства, тощо);
- будь-яка залежність (насамперед фінансова) аудитора перед замовником аудиторської послуги;
- близькі відносини між топ-менеджерами компанії-замовника та аудиторської компанії;
- надання знижок, або інших переваг компанією-замовником послуг аудитору;
- участі аудитора (аудиторської компанії) в управлінні компанії-замовника аудиторських послуг, в тому числі, і їх дочірніх підприємств;
- надання рекомендацій або порад щодо фінансових вкладень в компанії, що будь-яким чином пов'язані з аудитором, або аудиторською компанією, чи мають в них певні фінансові інтереси;
- зв'язок з компанією-замовником аудиторських послуг, з точки зору попереднього місця роботи аудитора, насамперед на керівних посадах;
- пропозиції від компанії-замовника щодо працевлаштування аудитора на певну керівну посаду [4, с. 133].

З метою попередження можливих порушень професійної етики, як на міжнародному, так і на національних рівнях існують Кодекси професійної етики. Так в Україні це Кодекс професійної етики аудиторів України в якому обґрунтовуються основні засади професійної етики в аудиторській діяльності. У відповідності до даного Кодексу, виділяють наступні

принципи професійної етики у сфері здійснення аудиторської діяльності: чесність, об'єктивність, конфіденційність, професійна поведінка, професійні норми, технічні стандарти [5, с. 23]. Даний перелік не є вичерпним, а професійна етика не обмежується визначеними у Кодексі вимогами та параметрами поведінки аудитора. Це пов'язано з тим, що професійна етика сама по собі має дисциплінуючу дію, що і є основою для проведення саморегулювання аудиторської діяльності [6, с. 116].

Розглядаючи реалії сучасного ведення аудиторської діяльності, слід відмітити, що найбільш частим, з поміж інших, є порушення принципів чесності та об'єктивності. Порушення даних принципів найбільш часто виявляється у тому, що проводячи перевірку, аудитори можуть знаходити певні помилки у фінансовій звітності та за окрему плату надавати послуги, щодо їх виправлення компанії-замовнику аудиторської перевірки. При цьому, такі виправлення не включаються у загальний аудиторський звіт. Порушення даних принципів, своєю чергою, призводить до порушення принципу забезпечення технічних стандартів. А отже, порушення окремо визначених принципів професійної етики, призводить до порушення інших, що в кінцевому підсумку, впливає на ступінь довіри до професійної компетенції аудиторів.

Висновки. Дослідження проблематики професійної етики в аудиторській діяльності, дало змогу зробити наступні висновки:

- враховуючи різноспрямованість інтересів суб'єктів, що використовують аудиторську інформацію існує об'єктивно необхідна потреба в регламентації принципів професійної етики аудиторів;
- професійна етика відіграє значну роль не лише в процесі надання послуги аудиту, але й на етапі підготовки та публікування даних отриманих під час такої перевірки;
- наявність великої кількості аудиторів, при відносно малому попиті на дані послуги, створила в Україні умови для виникнення різного роду негативних тенденцій в даній галузі, наслідками чого є активне порушення окремих принципів професійної етики аудиторів;
- професійна етика та дотримання її принципів є важливою не лише для підтримання репутації окремого аудитора (аудиторської компанії), а в цілому для всього ринку даних послуг, адже формує суспільне відношення до нього.

Список використаних джерел

1. Бралатан В. П. Професійна етика. / В. П. Бралатан, Л. В. Гуцаленко, Н. Г. Здирко // Навч. посіб.– К.: Центр учбової літератури, 2011. – 252 с.
2. Чижевська Л.В. Методика викладання облікових дисциплін: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП “Рута”, 2003. – 504 с.
3. Апресян Р.Г. Вид на професійну етику // Ведомости Научно-исследовательского института прикладной этики. Вып. 25: Профессиональная этика / Под ред. В.И. Бакштановского и Н.Н.Карнаухова. Тюмень: НИИПЭ, 2004. С. 160–181.

4. Закон України Про аудиторську діяльність станом на : за станом на 12 лют. 2015 р. / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради . – 2015.– №21. – С. 133.

5. Кодекс професійної етики аудиторів України. – К. : Основа, АПУ, 2006. – 288 с.

6. Руденко І. І. Етичні аспекти обліку та аудиту / І. І. Руденко, О. О. Лаврова // Фінансовий простір. – 2013. – № 2. – С. 113-120.

Е. Ю. Пархоменко
аспірант,
*Национальной академии статистики,
учета и аудита*

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ЭТИКА В АУДИТОРСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Аннотация. В статье исследуются вопросы, связанные с определением параметров профессиональной этики при осуществлении аудиторской деятельности. Доказано, что профессиональная этика играет значительную роль в осуществлении аудита, ведь от его качества зависит достоверность оценки деятельности компании-заказчика. Рассмотрены основные принципы профессиональной этики при предоставлении аудиторских услуг. Исследованы особенности осуществления данной деятельности в отечественной практике и определены основные факторы, влияющие на формирование профессиональной этики.

Ключевые слова: этика, профессиональная этика, принципы профессиональной этики, аудиторская деятельность, этика аудита, Кодекс профессиональной этики аудиторів.

E. Y. Parkhomenko
postgraduate
*National Academy of Statistics,
accounting and auditing*

PROFESSIONAL ETHICS OF AUDITING

Abstract. The article examines questions concerning the definition of the parameters of professional ethics in carrying out auditing. One of the most important activities of the professional public accountant around the world is auditing to set the accountability and reliability of the provided accounting information. In this regard, ethics is one of the most important things for an accountant. The relationship between characteristics and professional behavior is main criticisms against profession. Major accounting errors as well as unusual and exceptional errors, causing losses to investors and is outside of moral

assumptions. However, the focus of professional behavior and code of conduct in the audit is moral decisions making which is simple and insignificant. Audit firm should confront with illegal activities considering auditing professional code of conduct. The firm also should abide by its legal obligations to protect the reputation of the recently conducted Research in the accountants and auditors professional code of conduct, concentrated on accretion understanding and acceptance of accepted professional ethics. Proved that professional ethics plays a significant role in the audit because of its quality depends on the evaluation of the reliability of the customer. Also important is the adherence to standards of professional ethics, to prevent distortion of information that is the basis for decisions on possible investment or crediting the client company audit services. The circle of subjects and their interests is analyzing during realization of audit. Their interests can be opposite. Audit practice in Ukraine, as in many other countries, is guided by professional ethical codes of conduct, in addition to statute. Basic principles of professional ethics are considering at the grant of audit services. The features of realization of this activity are investigational in domestic practice, the main factors influencing the formation of professional ethics.

Keyword: ethics, professional ethics, principles of professional ethics, auditing, ethical auditing, professional conduct.

О. В. Петраковська

к.е.н., доцент,

*Національна академія статистики,
обліку та аудиту*

ЗАВДАННЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА ЯК СКЛАДОВІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ АНАЛІЗУ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКУ

Анотація. У статті уточнено завдання та інформаційні джерела для формування ефективною організаційно-інформаційною моделі аналізу кредитних операцій банку.

Ключові слова: кредитні операції, завдання аналізу, інформаційні джерела аналізу.

Актуальність теми дослідження. Найважливішою умовою ефективного функціонування ринкової економіки є наявність стабільного банківського сектора. Для ефективного управління банками необхідно проводити систематичний аналіз їх діяльності, який дозволяє сформувати вихідну базу для прийняття управлінських рішень на всіх рівнях управління.

Кредитування є однією з традиційних банківських операцій, яке має виняткове значення для банку, адже прибутки від їх здійснення не лише